

Jeppe Aakjærs tale i anledning af sin 60-årsfødselsdag

Taler

Jeppe Aakjær
Digter og forfatter

Dato

10. september 1926

Sted

Københavns Rådhus

Omstændigheder

Talen blev holdt i.f.m. Jeppe Aakjærs 60-års fødselsdagsfest, som blev fejret på Københavns Rådhus d. 10. september 1926.

Naar den dygtige Bonde har draget en Plovture Grønjorden, saa vender han sig om ved Agerens Ende og ser, om Furen er forsvarlig og lige. Det samme gjør man i en Stund som denne. Men hvis De nu kom til mig og spurgte, hvordan det gik til, at jeg blev Digter, saa vilde jeg blive Dem Svaret skyldig. Jeg har med Skam at melde endnu ikke givet mig Tid til at overveje det, og Spørgsmaalet er saa haabløst indviklet, at det i hvert Fald for mine Øjne ser ud som en Gaade. Naa, en Mand kan jo udmærket være en god Violinspiller uden at behøve at kjende Violinens Historie. Refleksionens Kunst har ikke været min Sag. Jeg har altid ment, at vi skulde digte ud af vor Sundheds Overskud. Jeg vil haabe, at det ikke modsiges i de bedste af mine Sange.

Maa jeg forsøge med skjælvende Haand at give et Par Rids af den Vej, som min lyriske Ganger har travet med mig. Jeg er født under Kornindkjørslens Tegn mellem to Havrelæs, hvoraf det ene kom hjem med springende Heste og hoppende Neg. Mit Hjem var saa fattigt, at vi knapt havde Raad til at holde os rene. Vi havde ikke andre Bøger end Bibelen og Almanakken, den sidste endda af dem til otte Skilling, uden Fortællinger. Skulde der „mod Forventning — bruges Blæk i Huset, kunde en Knægt godt gaa fra Gaard til Gaard uden at finde det Sted, hvor man kunde laane. Efter min Mor er der ikke bevaret et eneste Brev, hun kunde overhovedet ikke skrive — men hvad der var meget mere værd, hun kunde synge de vemodigste Viser; de lystige laa ikke for hendes Stemme. Og bag min Faders Gaard der laa de skønneste Enge, jeg har set i Landet, fyldte af Fugleliv og Bær og Blomster og Humlebier og duftende Høstakke. Disse Enge er som Grundfarven i al min Digtning. Jeg fik i det meste af min Skolegang den elendigste Undervisning i Landet: en gammel fordrukken Degn, der banede sig

Vejen til sit Kateder med et Knudereb og hyppigt i sin Rus faldt i Søvn med Piben i Munden. Endnu i Slutningen af Halvfjerdserne maatte jeg sidde og terpe Kingos Salmer og Balles Lærebog. Da skiftedes der Lærer ved mit 13. Aar. Det blev en Revolution i mit fattige Aandsliv; med meget andet rigt og herligt kom Lærer *N. Jakobsen* med Morten Eskesens Sangbog. Her mødte jeg første Gang Bjørnson. Hans klare, lyse Sangstemme var det, der rungede gennem hele Sangbogen, Degnen var fordomsfri nok til at give dem en Førsteplads sammen med Grundtvigs og Ingemanns Salmer. Ved Mødet med Bjørnsons Sang var jeg allerede lyrisk set primsignet. Jeg sang hans Sange af fuld Hals over Kjær og Heder, naar jeg kobled mine Køer, og Duggen faldt med klare Perler paa Studenes varme Horn. Jeg sang dem, naar jeg drev min Faareflok op gennem Landsbyens Gade, saa Tonerne gav Gjenlyd mod de klinede Vægge. Gud véd, hvordan det vilde være gaaet mig uden denne Smule Sangstemme! Den Dag i Dag kan jeg daarligt digte, for jeg har faaet mig lavet en egen Skabelonmelodi, paa hvilken jeg traller det hele frem.

Bjørnsons Sange laa som en sød Beholdning af daglig Fornødenhed og Glæde i min Sjæl. En Skat, man altid greb til, hvad enten Sindet var nedtrykt eller højstemt. I Bjørnson blev jeg Forsanger ved Ungdomsmøder og Aftensammenkomster. Det unge Sind holdt sig vaagent og kampklart under disse Toner, medens det groede i Undergrunden. Bjørnson blev mit første store Møde med Poesiens Almagt. Skotten Robert Burns blev det næste, endda mere direkte afgjørende. Sindet var holdt lyrisk stemt med Bjørnson; det blev sig bevidst, fik Retning og handledygtig Slagkraft gennem Burns.

En Sjæl er i unge Aar tit som Uret paa Væggen: Værket kan være i den fineste Orden, Hjul griber nøjagtigt ind i Hjul, hver en Mekanisme skinner. Fjederen er spændt, saa det summer og synger ved hvert Trad i Gulvet — der sker dog intet, for en Haand strækker sig ud og slaar til Perpendiklen. Det var Robert Burns, det var denne fjerne Skyggehaand fra de Dødes Rige, der slog til Perpendiklen i mit spændte Indre, saa Slagværket kom til Mæle.

Det maa have været i 1889, at jeg en herlig Morgen i Maj sad paa en Plov ved min Fars Husgavl og læste i en Bog, der lige var kommet mig i Hænde, nemlig Thomas Carlyles Heroer og Herodyrkelse. Det var en Søndag, og Klokkerne langt ude kaldte Folk til Kirke. Solen faldt ind over Bogens Blade; en Spurv sad paa Tagskjægget over mit Hoved med vidtskilte Ben og kikkede ned. Lærkesangen lød saa sølverne rent over den duggede Foraarsrug, og naar jeg saa

op fra Bladet, havde jeg Karup-Aaens blide Krumninger lige for mig, hvor Kabelejen stod saa tæt i Engbundens myge Græs, at den gennem hele Aadalen dannede et uafbrudt gyldent Tappe.

Jeg mindes endnu mit Sinds stærke Grebethed ved Bogens 6-7 vildt veltalende Sider om Robert Burns, hvis Navn jeg her saa for første Gang. Skildringens Højhed og Kraft i Forbindelse med Omgivelsernes landlige Fred og Skjønhed havde for mig hele Aabenbaringens Pludselighed og Henrykkelse. Jeg følte i mit Sind den samme dybe Sitren, som maa komme over Astronomen, naar han pludselig opdager en Stjerne af første Størrelse.

Jeg lovede mig selv, at jeg ikke vilde helme, for jeg havde tilegnet mig de Skatte, som gennem Carlyle var blevet stillet mig for Øje. Og nu kom der Aar af Slid med at tilegne mig et fremmed Sprog — tilmed en fremmed Dialekt — og fremmed Sprogs Tilegnelse havde aldrig faldet mig let, men i 10 Aar af mit Liv blev Robert Burns den Personlighed, der optog mig dybest. Hans Digtning fortryllede mig, hans Livsskjæbne greb mig ved sin Enfold og sin Tragik.

Nu formede alt det, der var i mig af uendelige Oplevelser fra Kjær og Heder, sig som Sange, hvis Rytme naturligt bøjede sig efter Bækkens Rislen og Sivets Sus. Jeg fandt Burns — om jeg saa maa sige — endnu mere dansk end Blicher og betydeligt mere afstemt efter hele min Aandsform. Blicher er en Pessimist, Burns en Gladensvend med Underbunden som i mig selv. Hovedsynspunktet blev, at vi var Landsbyhorn og Bøndersønner begge. Med ham fik mit Ly for evigt en fuldtro Ven; vi skratlo til hinanden tværs over Død og Hav. Vil man bebrejde mig denne Paavirkning og regne den for et Minus min Oprindelighed, da bærer jeg det med den samme Sindsro med hvilken Burns bar sine Kritikeres Bebrejdelser, fordi han ofte havde laant baade sin Rytme og sit Ordvalg fra skotsk Folkepoesi. Det kan dog aldrig være Livsudviklingens Mening, at vi skal opfinde Ilden paa ny, hver Gang vi har Brug for en Tændstik. Jeg tænder mit Lys ved andres Lys og bortjager dermed det Mørke, der tynger Sjælene. — Jeg har talt mere end nok om mig selv. Det er paa Tide, jeg henvender nogle Ord til Borgerne af den By, der i Dag viser mig — Digter — bonden derude fra Kjærene — den ufattelige Hæder.

Kjøbenhavn, du Vandenes Datter, der spænder dine Molearme og dine tangklædte Bryster ud mod det blaa Vand — Kjøbenhavn, du har altid været

mig god, lige fra jeg som en fregnet Bondedreng første Gang kom ind ad dine Porte med Barndomshjemmets Halm i mine Sko. Det var en Efteraarsdag 1884; da lugtede Byen svedent; der stod endnu Røgrester af Slotsbranden i dine Gyder. Men det generede ikke mig, der kom fra Karlekamrets osende Tranlampe. Paa dit Nørrebro skrev jeg i 1885 mit første Digt i en Elev-Kjælder paa Blaagaard, hvor min største Forlystelse bestod i at se Rotterne springe over Skarnkasserne. I Begyndelsen var jeg som bedøvet af Storbyen, af Indtrykkenes Larm og Mængde, men snart begyndte min sultne Fantasi og Kundskabshunger at grabbe efter Næring. Der var sikkert ikke en Gyde i Kjøbenhavn, som jeg ikke havde gennemstrefet. Saadan havde jeg gennemkrydset Jyllands Heder, for jeg kom herind, set Fata Morgana over fjerne Hedemoser, løbet om Kap med Ræv og Grævling eller min egen Skygge blanke Maanenætter. — Her i Kjøbenhavn var jeg som et lille løssluppet Kid i Menneskejunglen. Gud véd, naar jeg læste Lektier; for jeg var altid ude at strejfe; i Halen af enhver Brandalarm, Tilskuer ved ethvert Slagsmaal — ogsaa med, naar Scheibelein lavede Fest i Gaden, eller Gaardmissionær Clausen talte over Motiver fra det 6. Bud i Gaasegade. Jeg var med ved Stangen, naar vi kjørte Berg hjem fra hans politiske Triumfer; jeg lod mig klemme flad som en Spegesild for at blive rullet op ad Universitetstrappen til Georg Brandes' Forelæsninger sammen med den øvrige ofte regndryppende Mængde. Byen Kjøbenhavns Velgjerninger mod mig var ikke endt dermed, men jeg indsugede al den Viden, der kunde høstes i dens Museer fra det første til det sidste. Næsten alle mine Søndage blev brugt til Museumsbesøg. Jeg sad i Deres kgl. Teater i Galleriets yderste Mørke til 50 Øre og saa al stor Kunst, hele Ibsen fra „Et Dukkehjem“ til „Bygmester Solness“, jeg saa Bjørnson, Shakespeare, Hostrup, Holberg — med Teatrets største Navne i Rollerne, jeg saa paa Dagmartheatret „Peer Gynt“ med Henrik Clausen som Peer — altid for 50 Øre; det var tit min sidste Skilling, men hvor jeg nød disse Forestillinger, hvor de fyldte min skønhedstørstende Sjæl med en Lykkerus. Og da jeg udsendte min første Bog, som aftvang „Skive Avis“ det Hjertesuk: „Hans *stakkels* ulykkelige Forældre“, da var det atter den kjøbenhavnske Presse — især Edvard Brandes — der roste mig og opmuntrede mig til at gaa videre.

Da jeg for nogle Aar siden rejste i Dalarne i Sverige, standsede jeg i Byen Rättvik foran et imponerende Mindesmærke for Gustav Vasa. En Granitsten. 5 Meter høj, og 12 Stene i Kreds i mindre Format. Paa den store Sten staar Gustav Vasas Navn, paa de mindre Navnene paa de mest fremtrædende blandt dem, der hjalp Kong Gustav til hans Trone, lutter Almuesmænd som Sven Elfsson i Isala, Mats Olsson, Jacob Jacobsson, Barbra Stigsdotter i Ornæss o. s. v. Saadan staar der

bag enhver fuldbragt Gjerning en Række fattige Navne, hvis Bærere bøjede deres Ryg, saa vi steg op og saa videre end de. Den høje Sten i Midten — lad gaa — men lad os ikke paa Sejrens Dag glemme de talrige mindre i Kredsen. Hvad har jeg ikke at nævne af fattige Almuesmænd, der hver har ydet sin Skjærv, for at jeg kunde vinde mit Kongerige, Navne som *Jens Daalum*, *Jacob Buhmann*, *Gamle Johannes-Esper Andersen* i Jebjerg, min gamle brave Skolelærer N. Jakobsen, mine afdøde Forældre Jens Peter og Katrine — undskyld jeg nævner dem her, det er, ligesom deres enfoldige Navne ikke rigtig passer i dette vældige Rum. Men ogsaa denne stærke By har skudt Sten paa Sten under mine Sko, indtil jeg nu staar her i Aften, hvor De ligesom har løftet mig op paa gyldne Søjler.

Jeg takker denne By og Dem, dens Borgere og Borgerinder, for denne Stund. — Jeg takker Kjøbenhavns Overpræsident J. Jensen, der har talt saa smukt i Aften, jeg takker Magistraten, da især Borgmester P. Hedebo, som har aabnet Fløjdørene for denne skjønne Fest. Og jeg takker ikke mindst den Hovedstadspressen, som uden Hensyn til Partifarve har taget Initiativet til Festen. Jeg takker Pressens Mænd blandt mine politiske Modstandere for, at de var ubornerte og fordomsfrie nok til at gaa med til at hylde mig, der aldrig har lagt Skjul paa mine Meninger. Nuvel, i Aften ryger vi Fredspibe omkring Poesiens Alterild — i Morgen slaas vi atter!

Kjøbenhavn har ikke bare udvidet sine Bygrænser, ogsaa sine Aandsgrænser har den udvidet enormt. Og det maa den bestandig gjøre. Naar vore Provinsbyer er nærved at fortære sig selv i syg

Forfølgelse og Sladder, er lige ved at kaste politiske Modstandere Skedevand i Ansigtet — saa maa vor Hovedstad og dens Presse altid være Aandsfrihedens Værn og Fæste, der aldrig under den vildeste Partikamp glemmer den gamle Kulturfordring: Hade Fejl, men ej Personer.

Maa jeg med denne Motivering bede Dem med mig raabe et Leve for Aandsfrihedens, for Tolerancens Kjøbenhavn!

Herrekoret „Bel Canto“ sang et Par af mine Sange. Derefter hele Forsamlingen „Jens Vejmand“ hvorpaa man gik op i de ovre Lokaler for at modtage Fakkeltøget. Her gik Sophus Michaëlis ud paa Altanen og fremsagde følgende Digt:

Kilde

Aakjær, Jeppe: Min Hædersdag paa Københavns Raadhus 10. September 1926. Levin & Munksgaards Forlag, København 1927.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

Takketale

Relateret

Jens Jensens tale i anledning af Jeppe Aakjærs 60-årsfødselsdag
26. september 1926

Vilhelm Andersens tale i anledning af Jeppe Aakjærs 60-årsfødselsdag
10. september 1926

Jeppe Aakjærs tale til fakkelbærerne i anledning af sin 60-årsfødselsdag
10. september 1926

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/jeppe-aakjaers-tale-i-anledning-af-hans-60-arsfodselsdag>